

- ¹⁰Rongoakino.—He tipuna ano no Te Whetu.
¹¹Ka ko.—E kiia ana mo te niu raurakau nei, ka rere ka ko, ara ka titaha te rere, ka tau ki raro ka he; engari kia maro te rere ka tika.
¹²Totara.—He pa kei te taha hauauru o Te Whetumatarau, kei runga ake o te Kawakawa.
¹³Mangaaira.—He awa e rere ana ki roto o Awatere, kei te taha tonga o Totara.
¹⁴Kopuapounamu.—Ko tetahi o nga wehe nunui o Awatere.
¹⁵Ika whakawera.—Ko te tino ika hianga o roto i te kupenga; he whakaariki.
¹⁶Te Wharaupo.—He tohunga whaiwhaia no te Pirirakau. Ko raua ko te Pohutu nga tohunga rongo nui.
¹⁷Punaruku.—Kei te pito o te one e takoto ana i te taha tuaraki o te Kawakawa.
¹⁸Te matarau o te puhi.—Ko te matarau he kupenga. Ko te puhi, ko nga tangata takitahi pena i a Te Whetu.
¹⁹Te Omanga.—He taunga hapuku kei waho o te Kawakawa.
²⁰Awatere tahito.—Ko Awatere te awa nui kei te Kawakawa, he wahi no nga pakanga nunui o nehera. Kei te taha rawhiti o tona ngutuawa te pa a Okauwharetoa, i turia atu ai, i turia mai ai nga ope maha a Tuwhakairiora.
²¹Hinetapora.—Ko tetahi o nga tipuna wahine rangatira o Te Whetukamokamo, o te tini noa iho o Ngati-Porou. Ko te wahine a Te Rangikaputua.

22.—HE WAIATA TANGI.

NA TE RANGI-I-PAIA (Ngati-Porou).

Ko nga kupu o tenei waiata na Paratene Ngata i tohutohu. Ko Te Rangi-i-paia he wahine rangatira no Ngati-Porou. Ko te whakapapa tenei:—

Te Rangi-i-paia = Ngarangitokomauri *m*
 |
 Makere Te Materonea = Te Potae-aute *m*
 |
 Henare Potae
 |
 Wiremu Potae

No te hinganga o Ngati-Porou i a Nga-Puhi i Te Whetumatarau, ka riro a Te Rangi-i-paia i a Pomare, i te rangatira o te ope a Nga-Puhi. E haoa ana a Te Whetumatarau, ka karanga ake a Pomare ki a Ngarangitokomauri: "Moe mai ra, e hoa, i ta taua wahine i tenei po." No te rironga i a Nga-Puhi, ka moea e Pomare a Te Rangi-i-paia, ka haere ki te tai tokerau. Ngaro atu na, a ka hoki mai a Pomare ki te hohou i te rongo. No te hokinga atu ka mate ki Waikato, ka moe atu a Te Rangi-i-paia i a Te Kariri o Ngati-Haua, ka noho i Maungatautari; ka waiatatia mai e ia tenei waiata i reira. No muri mai ka tae mai raua ko te tane ko Te Kariri ki Wharekahika.

1.

E kainga iho ana e au nga kai ki roto ra,
 Tutoko tonu ake e aku tini mahara.
 He mea korou kore i te wa i ora ai, e
 Taria me mate, ka hao au te mahara, e.